

LIETUVOS RESPUBLIKOS SPECIALIŲJŲ TYRIMŲ TARNYBA

Biudžetinė įstaiga, A. Jakšto g. 6, LT-01105 Vilnius,
tel. 8 706 63 335, el. p. dokumentai@stt.lt

Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188659948

Lietuvos Respublikos teisingumo
ministerijai

2024-05- Nr. 4-01-

Lietuvos Respublikos Vyriausybės
kanceliarijai

Kopija
Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybai

E. pristatymo informacinė sistema

DĖL ANTSTOLIŲ ĮSTATYMO NR. IX-876 5, 18, 22, 251, 27, 37, 39, 45 IR 49 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR 19 STRAIPSNIO PRIPAŽINIMO NETEKUSIU GALIOS ĮSTATYMO, NOTARIATO ĮSTATYMO NR. I-2882 3, 4, 6, 7, 10¹, 10³, 10⁴, 22, 23, 27¹, 28, 281, 34, 42, 66, 72, 73 STRAIPSNIŲ IR V SKYRIAUS PAVADINIMO PAKEITIMO BEI ĮSTATYMO PAPILDYMO 7² IR 52¹ STRAIPSNIAIS ĮSTATYMO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ

Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (toliau – Specialiųjų tyrimų tarnyba), vykdydama ankstesnėse antikorupcinio vertinimo išvadosė¹ pateiktų pastabų įgyvendinimo stebėseną, atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2024 m. sausio 29 d. raštu „Dėl antikorupcinio vertinimo išvadoje „Dėl antstolių veiklą ir jos priežiūrą reglamentuojančių teisės aktų“ Nr. 4-01-1189 pateiktų pastabų ir pasiūlymų įgyvendinimo“ Nr. (1.16 E) 7R-289, savo iniciatyva įvertino šiuos teisės aktų projektus:

1) Lietuvos Respublikos antstolių įstatymo Nr. IX-876 5, 18, 22, 25-1, 27, 37, 39, 45 ir 49 straipsnių pakeitimo ir 19 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projekto (Nr. 23-5210(5)²) (toliau – Antstolių įstatymo projektas);

¹ Specialiųjų tyrimų tarnyba yra parengusi keletą antikorupcinio vertinimo išvadų dėl antstolių bei notarų veiklą reglamentuojančių teisės aktų: 2023-02-13 antikorupcinio vertinimo išvada „Dėl antstolių veiklą ir jos priežiūrą reglamentuojančių teisės aktų“ Nr. 4-01-1189 (<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/696b3810ab9311ed924fd817f8fa798e?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=418cb346-e779-4344-94a6-aa994290a875>); 2019 m. rugpjūčio 26 d. antikorupcinio vertinimo išvada „Dėl antstolių veiklos tikrinimo tvarkos aprašo pakeitimo projekto“ Nr. 4-01-7493 (<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/e8ab2702c7f011e9a56df936f065a619?positionInSearchResults=6&searchModelUUID=418cb346-e779-4344-94a6-aa994290a875>); 2019 m. birželio 19 d. antikorupcinio vertinimo išvada „Dėl antstolių viešo konkurso komisijos nuostatų ir antstolių viešo konkurso tvarkos aprašo pakeitimo projektų“ Nr. 4-01-5549 (<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/dc635192925611e98a8298567570d639?positionInSearchResults=8&searchModelUUID=418cb346-e779-4344-94a6-aa994290a875>); 2021-10-25 antikorupcinio vertinimo išvada dėl teisės aktų reglamentuojančių notarų paslaugų įkainių nustatymą“ Nr. 4-01-7944 (<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/8d717561355811ec99bbc1b08701c7f8?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=057e2edd-175a-4ba2-80eb-c498aaac09db>); 2020-02-27 antikorupcinio vertinimo išvada „Dėl Lietuvos Respublikos notariato įstatymo pakeitimo projekto“ Nr. 4-01-1681 (<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/4507c210595511eaac56f6e40072e018?positionInSearchResults=1&searchModelUUID=f4bd0e84-1e15-44db-a563-bf1d302c7d19>)

² <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/9280a2360dda11ef8e4be9fad87afa59?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=4dc6d795-958a1-4feb-bfba-3389f680f8bd>

2) Lietuvos Respublikos notariato įstatymo Nr. I-2882 3, 4, 6, 7, 10-1, 10-3, 10-4, 22, 23, 27-1, 28, 28-1, 34, 42, 66, 72, 73 straipsnių ir V skyriaus pavadinimo pakeitimo bei įstatymo papildymo 7-2 ir 52-1 straipsniais įstatymo projekto (Nr. 23-5207(5)³) (toliau – Notariato įstatymo projektas).

Siekdami mažinti korupcijos rizikos veiksnių pasireiškimo tikimybę ir teisinio reguliavimo išsamumo, nuoseklumo, skaidrumo bei atsparumo korupcijai, teikiame šias pastabas ir pasiūlymus:

1. Antstolių įstatymo projektu siūloma keisti Antstolių įstatymo 39 straipsnį, siekiant įtvirtinti, kad Antstolių atestavimo komisija susideda iš penkių narių, iš kurių keturis narius – antstolius skiria Lietuvos antstolių rūmai, vieną narį – visuomenės atstovą skiria teisingumo ministras. Antstolių atestavimo komisijos pirmininką skirtų Lietuvos antstolių rūmų prezidiumas (keičiamo 39 straipsnio 3 dalis).

Atkreiptinas dėmesys, kad aktualios redakcijos Antstolių įstatymo 39 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad Antstolių atestavimo komisija susideda iš penkių narių, iš kurių du, tarp jų – ir pirmininką, skiria teisingumo ministras, du narius – Lietuvos antstolių rūmai, vieną narį – Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas.

Svarstyтина ar siūlomais pakeitimais sumažinančiais visuomenės (kitų institucijų) atstovų, dalyvaujančių Antstolių atestavimo komisijos veikloje, skaičių iki vieno atstovo nebūtų sumažinamas atitinkamos komisijos veiklos skaidrumas, efektyvumas ir priimamų sprendimų objektyvumas.

Be to, Antstolių įstatymo projekto nuostatomis keičiamame šio įstatymo 49 straipsnyje visuomenės atstovų skaičių siūloma mažinti ir Antstolių garbės teismo sudėtyje numatant, kad vietoje teisingumo ministro Antstolių garbės teismo sudėtį tvirtintų Lietuvos antstolių rūmų prezidiumas, o jį sudarytų penki (vietoje dabartinių septynių) antstolių susirinkime išrinkti nariai, iš kurių keturi (vietoje dabartinių penkių) nariai renkami iš antstolių, vienas narys (vietoje dabartinių dviejų) renkamas iš dviejų (vietoje dabartinių šešių) teisingumo ministro pasiūlytų visuomenės atstovų – kandidatų į Antstolių garbės teismo narius.

1.1. Analogiškai pastebėjimai ir dėl siūlomo keisti Notariato įstatymo projekto 72 straipsnio, kuriame siūloma įtvirtinti, kad Notarų garbės teismas susidėtų iš septynių Notarų rūmų susirinkime išrinktų narių, iš kurių šeši nariai (vietoje dabartinių penkių) būtų renkami iš notarų, vienas narys (pagal galiojantį reguliavimą – du) renkamas iš dviejų (dabar – šešių) Lietuvos Respublikos teisingumo ministro pasiūlytų visuomenės atstovų – kandidatų į Notarų garbės teismo narius.

Atsižvelgiant į aukščiau minėtus analizuojamais projektais siūlomus pakeitimus vertintina ar nebūtų didinamas antstolių bei notarų sistemų uždarumas, pažeidžiama nepriklausomų – ne antstolių ar notarų profesinėms bendruomenėms priklausančių – atestavimo komisijų bei garbės teismų narių skaičiaus pusiausvyra, silpninamas minėtų subjektų veiklos priežiūros efektyvumas bei galimų pažeidimų prevencija, mažinama subjektų, kuriems valstybės deleguotos svarbios funkcijos, atskaitomybė.

1.2. Aukščiau minėtos pastabos aktualios ir tuo aspektu, kad nė viename antstolių ar notarų veiklos atitikimą jų funkcijas, pareigas bei etinius standartus reglamentuojančių teisės aktų reikalavimams vertinančio organo posėdyje bei priimant sprendimus nėra numatytas privalomas visuomenės atstovo dalyvavimas, taip paliekant galimybę atestavimo bei garbės teismo procedūrose dalyvauti tik antstolių ar notarų savivaldos atstovams.

Pavyzdžiui, Antstolių įstatymo projekto keičiamo 49 straipsnio 6 dalyje siūloma įtvirtinti, kad Antstolių garbės teismas gali nagrinėti bylas, kai posėdyje dalyvauja ne mažiau kaip pusė

³ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/ba9117b00dd911ef8e4be9fad87afa59?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=900d1ed6-6968-4e41-967d-9455dc8fb199>

Antstolių garbės teismo narių, eliminuojant aktualios redakcijos Antstolių įstatyme įtvirtintą nuostatą, kad bylų nagrinėjime privalomai dalyvautų bent vienas narys visuomenės atstovas.

Analogiškai, atsisakant šiuo metu įtvirtinto visuomenės atstovo privalomo dalyvavimo, siūloma keisti ir Notariato įstatymo 72 punkto nuostatas.

Atsižvelgdami į tai, kas išdėstyta, siekiant didesnio aukščiau minėtų organų veiklos skaidrumo, objektyvumo bei priimamų sprendimų atsparumo korupcijai, siūlome svarstyti galimybę siūlomų pakeitimų atsisakyti arba numatyti didesnį kitų subjektų, nei notarų ar antstolių savivaldos asociacijos, siūlomų visuomenės atstovų proporcinį įtraukimą į aukščiau minėtas procedūras.

2. Antstolių įstatymo projektu keičiamame šio įstatymo 39 straipsnio 5 dalyje siūloma įtvirtinti, kad antstolio neeilinė atestacija *gali būti* inicijuojama, jeigu *dėl pasikartojančio netinkamo imperatyviųjų procesinės teisės normų taikymo* iš nustatytų faktų ar aplinkybių *kyla pagrįstų abejonių* dėl antstolio kvalifikacijos ir jo gebėjimo taikyti profesines žinias antstolio veikloje.

Išsamiau nėra detalizuojama, ar pagrindu – be kita ko, ne imperatyviu – inicijuoti neeilinę atestaciją laikytini pasikartojantys netinkamo imperatyviųjų procesinės teisės normų taikymo atvejai, nustatyti to paties eilinio patikrinimo metu, ar skirtingų, tai yra kito ar kitų eilinių patikrinimų metu po 5, po 10 metų ar dar ilgesnio laikotarpio. Be to, iš analizuojamo teisinio reguliavimo nėra aišku, koks besikartojančių veiklos trūkumų ar pažeidimų skaičius ar pobūdis vertintinas kaip (ne)reikšmingas privalomam sprendimui dėl neeilinės atestacijos organizavimo priimti. Tokia situacija yra ydinga tiek antikorupcinio, tiek teisingumo ministerijos bei Lietuvos antstolių rūmų vykdomos antstolių veiklos priežiūros teisėtumo ir efektyvumo aspektu.

Minėtų pastabų kontekste pažymėtina ir tai, kad analizuojamuose įstatymų pakeitimo projektuose nėra numatytas efektyvus nustatytų trūkumų ar pažeidimų ištaisymo kontrolės mechanizmas ar jo gairės, kas yra svarbu tiek aukščiau minėtos pastabos kontekste, tiek laikantis teisės aktų hierarchijos principų, kad žemesnės galios teisės aktai negali sukurti naujų teisės normų, bet gali detalizuoti nustatytąsias aukštesnės galios teisės aktuose – analizuojamu atveju – Antstolių įstatyme.

2.1. Analogiškos pastabos taikytinos Notariato įstatymo projektu siūlomiems šio įstatymo 4 straipsnio 3 dalies pakeitimams, siūlant nustatyti, kad neeilinė notaro atestacija gali būti vykdoma, kai yra teismo sprendimas, kuriuo atliktas notarinis veiksmas pripažintas neteisėtu dėl notaro profesinės veiklos pažeidimų, *taip pat kitais pagrindais, kurie leidžia pagrįstai abejoti notaro kvalifikacija*, išsamiau nedetalizuojant sprendimui dėl neeilinės atestacijos priimti būtinų teisinių aspektų bei motyvų.

Remdamiesi tuo, kas išdėstyta, siūlome svarstyti galimybę tikslinti atitinkamas Antstolių įstatymo bei Notariato įstatymo projektų nuostatas, aukštesnės galios teisės akte nevienareikšmiškai numatant imperatyvius teisinius pagrindus neilinei atestacijai inicijuoti.

3. Notariato įstatymo projektu siūloma pakeisti 10³ straipsnį numatant, kad Notarų garbės teismas, priimdamas sprendimą, atsižvelgia į pažeidimo pobūdį, jo padarymo aplinkybes, pažeidimo padarinius ir kitas reikšmingas aplinkybes <...>. Pažeidimas laikomas *mažareikšmiu*, jeigu tai yra *smulkus, formalus* šio įstatymo, Lietuvos Respublikos teisingumo ministro priimtų ir (ar) kitų teisės aktų, reglamentuojančių notarų veiklą, ir Lietuvos Respublikos notarų etikos kodekso pažeidimas, kuriuo nepadaryta esminės žalos, ir notaras, notaro atstovas ar kandidatas į notarus (asesorius) nutraukė pažeidimą.

Analogiškos nuostatos yra įtvirtintos aktualios redakcijos Antstolių įstatymo 14 straipsnio 2 dalyje.

Tačiau svarstyтина, ar siekiant teisinio reguliavimo nuoseklumo, išsamumo, vienareikšmiškumo, juo reglamentuojamų priimamų sprendimų dėl nustatytų pažeidimų skaidrumo

bei atsparumo korupcijai, aukščiausios galiose teisės aktuose – Antstolių ir Notariato įstatymuose – neturėtų būti detalizuojami „smulkaus“, „formalaus“ jų pažeidimo požymiai (ar pateiktos nuorodos į konkrečius straipsnius, punktus, kurių teisės aktų nuostatų pažeidimas būtų laikytinas mažareikšmiu).

Šis Specialiųjų tyrimų tarnybos raštas nėra teisės akto projekto antikorupcinis vertinimas ir neapriboja Specialiųjų tyrimų tarnybos teisės, vadovaujantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 8 straipsnio 5 dalies nuostatomis, atlikti teisės akto ar jo projekto antikorupcinį vertinimą.

Direktorius pavaduotojas

Egidijus Radzevičius

Julija Antanaitė, tel. 8 706 62 755, el. p. julija.antanaite@stt.lt